

Liġi dwar Opportunitajiet Indaqs Għall-Persuni b'Diżabilità 2000

Verżjoni Faċli Biex Taqra

KNPD

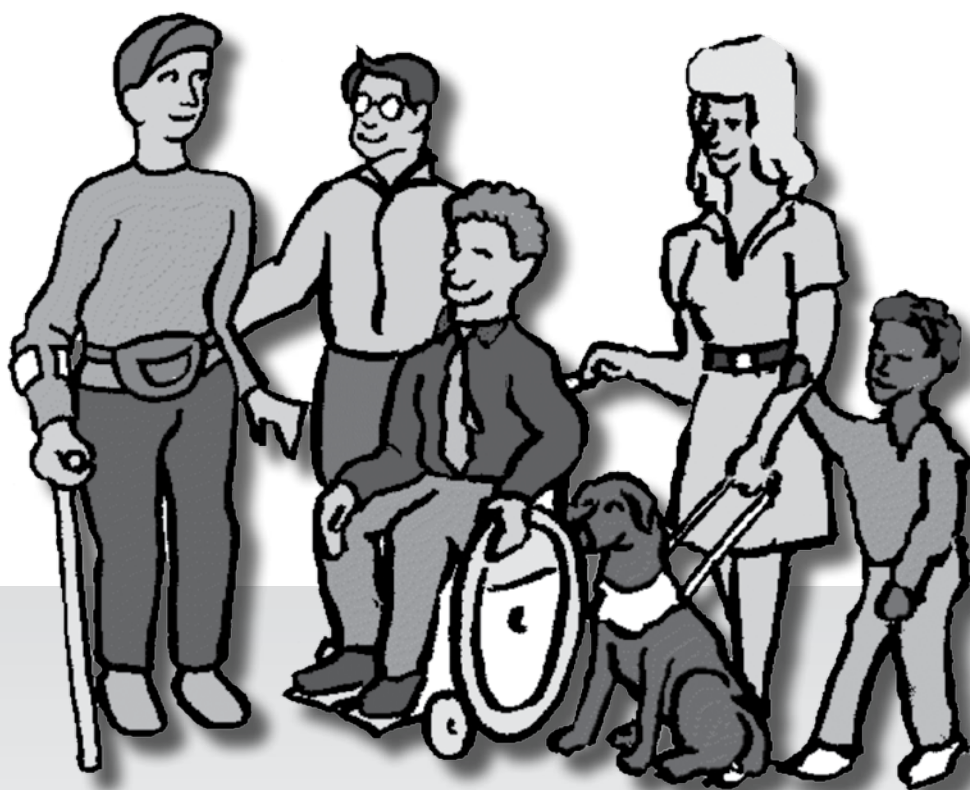

European Union

**NGHOŻŻU D-DIVERSITÀ
DISKRIMINAZZJONI QATT**

Liġi dwar Opportunitajiet Indaq *Għall-Persuni b'Diżabilità* 2000

Verżjoni Faċli Biex Taqra

Dan il-ktieb tista' għibu mill-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità bil-Malti u bl-Ingliż, format fa' li biex taqra, fuq cassette jew fuq DVD bil-Lingwa tas-Sinjali Maltija. Il-kotba bil-Malti u bl-Ingliż u l-format fa' li biex taqra tista' għibhom ukoll minn fuq il-website tal-Kummissjoni: www.knpd.org.

Il-flus għall-ispejjeż ta' dan il-ktieb għew mill-Unjoni Ewropea, mill-Programm Progress li jaħdem biex persuni li jiltaqgħu ma' ħafna diffikultajiet ikunu jistgħu jsibu xogħol u jgħixu ħajja tajba.

Dan il-programm se jidm sejjer seba' snin u qed isir fis-27 pajjiżi li huma membri tal-Unjoni Ewropea.

Il-Programm Progress jaħdem biex:

- jagħmel studji dwar il-kwalita' tal-ħajja ta' persuni li jgħixu fl-Unjoni Ewropea u li jiltaqgħu ma' ħafna diffikultajiet fil-ħajja tagħhom;
- jikteb rapport dwar il-ħajja ta' dawn il-persuni u dwar il-lifijiet tal-Unjoni Ewropea li jistgħu jgħinhu jgħixu ħajja aħjar;
- jgħin biex persuni li jgħixu f'pajjiżi differenti tal-Unjoni Ewropea jidghallmu mingħand xulxin;
- -iqassam informazzjoni dwar ix-xogħol li qed isir ma' persuni li jgħixu fl-Unjoni Ewropea u li jiltaqgħu ma' ħafna diffikultajiet fil-ħajja tagħhom.

Għal aktar informazzjoni ara l-website:

http://ec.europa.eu/employment_social/progress/index_en/html.

Sena ta' meta ħareġ il-ktieb: 2010

Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità

Bugeja Institute, Triq Braille,

Santa Venera, Malta

Telefown: 2278 8555, Fax: 2278 8490

SMS: 7978 8555, Email: helpdesk@knpd.org

Għall-verżjonijiet uffiċċjali tal-liġi ara s-sit www.kndp.org

L-Ewwel Taqsima

Il-Bidu

1. Din il-Liġi jissimha 'Att Dwar Opportunitajiet Indaqs għall-Persuni b'Diżabilità'.
2. F'din il-Liġi dawn il-kliem ifissru hekk:
  - **Id-diżabilità** tfisser li l-persuna jkollha nuqqas fil-ġisem jew fil-moħħ li minhabba fih ma tkunx tista' tagħmel kull ma għandha bżonn.
  - **Membri tal-familja** tfisser:
    - il-ġenituri
    - il-mara jew ir-raġel
    - it-tifel jew it-tifla tagħhom li jkollhom 18-il sena jew aktar
    - ħuhom jew oħthom li jkollhom 18-il sena jew aktar
    - kuratur li hu xi hadd li jieħu ħsieb il-persuna b'diżabilità minflok il-ġenituri.
  - **KNPD** tfisser il-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità
  - **Ministru** tfisser il-Ministru li jieħu ħsieb dak li għandu x'jaqsam mal-persuni b'diżabilità.

It-Tieni Taqsima

Xi Tfisser Diskriminazzjoni

3. Diskriminazzjoni tfisser jekk xi ħadd igib ruġu b'mod inqas tajjeb ma' persuna b'diżabilità. Diskriminazzjoni tfisser ukoll jekk xi ħadd jagħti xi ħaġa nqas jew differenti lil persuna għax għandha diżabilità.

Xi kultant ikun hemm bżonn taġġi xi ħaġa aktar jew differenti lil persuna b'diżabilità. Din mhix diskriminazzjoni.

4. Diskriminazzjoni hi wkoll jekk persuna b'diżabilità trid tobdi bil-fors xi regola li hi ma tistax tobdi minħabba d-diżabilità taġġha.
5. Diskriminazzjoni hi wkoll jekk persuna ġġib ruġha inqas tajjeb ma' persuna b'diżabilità minħabba li l-persuna b'diżabilità jkollha bżonn xi għajnuna.
6. Diskriminazzjoni hi wkoll jekk persuna ġġib ruġha inqas tajjeb ma' persuna b'diżabilità minħabba li din tkun ma' persuna li qed tgħinha. Din il-persuna tista' tkun:
  - interpretu tal-lingwa tas-sinjali;
  - xi ħadd li jaqra dak li jkun hemm miktub;
  - xi ħadd li jieġu ħsieb il-persuna b'diżabilità.

It- Tielet Taqsima

Fejn Ma Tistax Issir Diskriminazzjoni

L-1 Parti – Ix-Xogħol

7a. Ma jistax ikun hemm diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità f'dawn l-affarijiet li għandhom x'jaqsmu max-xogħol:

- meta joħorġu applikazzjonijiet għax-xogħol;
- meta jintagħżel xi hadd biex jibda jaħdem;
- meta jkun hemm promozzjoni;
- meta xi hadd jitkeċċa mix-xogħol;
- il-pagi li jhallas min iħaddem;
- meta jkun hemm training fuq il-post tax-xogħol;
- kif isir ix-xogħol per eżempju kemm-il siegħa taħdem.

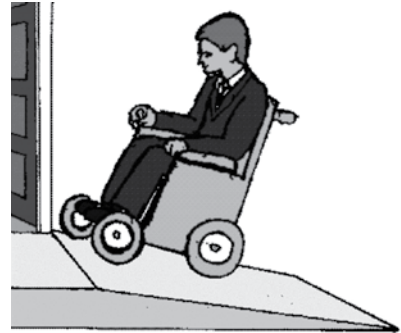
7b. Jekk issir waħda minn dawn l-affarijiet li ġejjin fuq il-post tax-xogħol, ikun hemm diskriminazzjoni kontra l-persuni b'diżabilità:

- persuna b'diżabilità ma jkollhiex ċans li taħdem daqs nies li m'għandhomx diżabilità;
- ix-xogħol isir b'mod li jtellef lill-persuna b'diżabilità;
- ix-xogħol isir b'mod li l-persuna b'diżabilità ma tkunx tista' tagħmlu;
- il-persuna b'diżabilità jkollha bżonn ta' xi tibdil li mhux kbir ħafna imma li ma jsirx;

- persuna b'diżabilità li għandha bżonn xi tibdil li mhux kbir ħafna ma jkollhiex ċans taħdem;
- min iħaddem jgħid li persuna b'diżabilità ma tistax tagħmel ċertu xogħol, mingħajr ma jkun hemm raġuni tajba biex jgħid hekk;
- min iħaddem ma jagħtix ċans lil persuna b'diżabilità tagħmel xogħol minħabba li għandha diżabilità, meta l-persuna tkun kapaci tagħmel dan ix-xogħol.

7ċ. Diskriminazzjoni tista' ssir kontra membri tal-familja tal-persuna b'diżabilità jew nies oħra li huma qrib ħafna tagħha. Min iħaddem ma jistax ma jagħtix xogħol lil dawn il-persuni jekk huma tajbin biex jagħmlu dan ix-xogħol.

7d. Persuna b'diżabilità għandha d-dritt li jkollha tibdil fuq il-post tax-xogħol minħabba d-diżabilità tagħha, sakemm dan it-tibdil ma jkunx kbir wisq. Dawn huma l-affarijiet li wieħed irid jara biex ikun jaf jekk it-tibdil hux kbir wisq:

- x'tip ta' tibdil hu u kemm jiswa;
- kemm għandu flus min qed iħaddem lill-persuna b'diżabilità;
- kemm hemm nies li għandhom bżonn dan it-tibdil fl-istess post tax-xogħol;
- x'jigri jekk isir dan it-tibdil fuq il-post tax-xogħol;
- kemm hu kbir il-post tax-xogħol;
- kemm jista' jgħin il-Gvern biex isir dan it-tibdil.

7e. Dawn huma eżempji ta' tibdil li jista' jsir fuq il-post tax-xogħol:

- li l-bini jsir aċċessibli għal kulħadd;
- li jkun hemm tibdil fil-mod kif isir ix-xogħol;
- li jkun hemm tibdil fil-magni
- li jinxtraw magni jew apparat ieħor apposta;
- li jkun hemm tibdil fil-mod kif isir it-training;
- li jkun hemm xi ħadd li jgħin lill-persuna b'diżabilità.

8a. Min iħaddem ma jistax jagħmel eżami tat-tabib lil persuna b'diżabilità biex isir jaf jekk hi għandhiex diżabilità. Imma jista' jagħmel eżami tat-tabib biex hu jkun jaf li din il-persuna hi kapaċi tagħmel ix-xogħol. Min iħaddem jista' jagħmel eżami tat-tabib lil persuna b'diżabilità wkoll biex ikun jaf x'tibdil għandu bżonn jagħmel biex il-persuna tkun tista' tibda taħdem miegħu.

8b. Min iħaddem jista' jgħid lil persuna b'diżabilità tagħmel eżami għand it-tabib biss jekk dan l-eżami jagħmlu kull min jagħmel dak ix-xogħol.

8ċ. Meta jsir eżami għand it-tabib, l-informazzjoni li jiġbor it-tabib trid tinżamm go file għaliha u tibqa' kunfidenzjali biex ħaddieħor ma jsirx jaf x'hemm miktub.

8d. Imma min iħaddem jista' jagħti informazzjoni dwar persuna b'diżabilità lis-supervisors tagħha, lil min jieħu ħsieb tal-first aid u jara li l-ħaddiema ma

jweggux, u lil min jiehu ħsieb tal-istaff meta jkun hemm emergenza.

Jekk fuq il-post tax-xogħol, il-ħaddiema għandhom l-għażla li jagħmlu eżami għand it-tabib, min iħaddem irid jagħti dan iċ-ċans ukoll lill-persuni b'diżabilità.

8e. It-tip ta' eżami li jsir għand it-tabib ikun skont kif hemm bżonn.

9. Trade unions huma għaqdiet li jieħdu ħsieb tal-ħaddiema. Dawn ma jistgħux jagħmlu diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità. Dan ifisser dawn l-affarijiet:
- persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom għandhom dritt ikunu membru ta' trade union;
  - trade union ma tistax tgħid li persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom ma jistgħux ikunu membri tagħha;
  - persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom li huma membri ta' trade union għandhom l-istess drittijiet bħall-membri l-oħra ta' dik il-union.

10a. Għaqdiet li jgħinu lin-nies ifittxu xogħol ma jistgħux jagħmlu diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom.

L-għaqdiet li jgħinu lin-nies ifittxu xogħol iridu jaqdu lil dawn il-persuni bħal ma jaqdu lil nies oħra li m'għandhomx diżabilità.

10b. Jekk persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom ma jistgħux jagħmlu ċertu xogħol, dawn l-għaqdiet jistgħu ma jgħinuhomx ifittxu xogħol.

It-2 Parti – It-Tagħlim

11a. Skola jew post ieħor tat-tagħlim ma tistax tagħmel diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom billi ma tħallihomx japplikaw biex jidhlu f'dik l-iskola jew post tat-tagħlim.

Persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom għandhom l-istess drittijiet bħal studenti oħra li qegħdin fl-istess skola jew post ieħor tat-tagħlim.

Skola jew post ieħor tat-tagħlim ma tistax tkeċċi persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom minħabba d-diżabilità.

11b. Jekk persuna b'diżabilità jkollha bżonn ħafna tibdil li l-iskola jew post ieħor tat-tagħlim ma tistax tagħmel, l-iskola jew post ieħor tat-tagħlim tista' ma tagħmilx dan it-tibdil.

It-3 Parti – Biex Tidhol Għo Post

12a. Persuni b'diżabilità u membri tal-familja tagħhom għandhom dritt li jidhlu f'post li fih jidhol kullhadd.

Meta post trid tkun membru biex tidhol fih, min jieħu ħsieb dan il-post ma jistax jgħid li persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom ma jistgħux isiru membri.

Min jieħu ħsieb post ma jistax jagħmel regoli li minħabba fihom persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom ma jkunux jistgħu jidħlu.

Jekk persuna b'diżabilità ma tistax tidħol go post, għandu jsir it-tibdil li hemm bżonn biex tkun tista' tidħol.

Min jieħu ħsieb post ma jistax jgħid lil persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom biex jitolqu mill-post jew ma jhallihomx jagħmlu l-istess affarijiet bħal ħaddieħor, sakemm ma jkunx hemm raġuni tajba.

12b. Jekk post hu diffiċli ħafna biex tagħmlu aċċessibli għal kulħadd, m'hemmx għalfejn isir aċċessibli.

Ir-4 Parti – Meta Persuna Tuża Servizz Jew Tingħata Xi Ogġett

13a. Il-persuni b'diżabilità għandhom dritt li jużaw l-istess servizzi u jieħdu l-istess ogġetti bħal kulħadd.

Jekk xi servizz jew ogġett jingħata lil ċertu nies biss, irid jingħata wkoll lill-persuni b'diżabilità li huma bħal dawn in-nies. Fost dawn is-servizzi u ogġetti nsibu dawn li ġejjin:

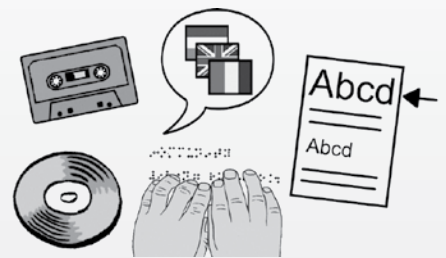
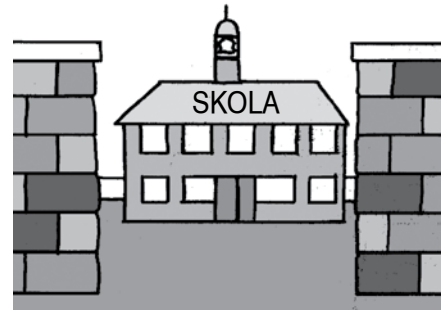
- li tidħol u tuża post li fih jista' jidħol kulħadd jew ċertu nies;
- li jkollok dar jew bini ieħor;
- li torqod f'lukanda jew post bħal dan;
- li tuża bank jew post ieħor li jagħti servizzi li għandhom x'jaqsmu mal-flus;
- li taħdem u jkollok pensjoni;

- li tuża skola jew post ieħor tat-tagħlim;
- li tuża post fejn tista' tagħmel sport jew attività oħra li biha tieħu gost;
- li tuża karozza tal-linja jew vettura oħra, vapur jew ajruplan;
- li tuża s-servizz ta' xi ħadd (per eżempju bajjad, tabib);
- li tkun membru ta' klabb jew għaqda;
- li tgawdi d-drittijiet tiegħek u tagħmel id-dmirijiet tiegħek;
- servizzi u oġġetti oħra li l-Ministru jgħid li għandhom jidhlu f'din il-Liġi.

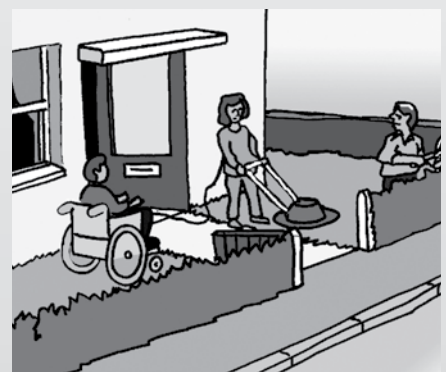
Din il-lista tagħti eżempji ta' servizzi u oġġetti. Hemm servizzi u oġġetti oħra li l-persuni b'diżabilità għandhom dritt għalihom u li mhumx imsemmija hawnhekk.

- 13b. Jista' jkun hemm każijiet fejn ikun diffiċli ħafna biex persuna b'diżabilità tuża servizz jew tieħu oġġett. F'dawn il-każijiet ma jkunx hemm diskriminazzjoni.

II-5 Parti – Post Fejn Toqgħod

- 14a. Il-persuni b'diżabilità u membri tal-familja tagħhom għandhom dritt li jkollhom fejn joqogħdu. Min jikri jew ibiegħ postijiet ma jistax jagħmel diskriminazzjoni.
- Persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom għandhom dritt japplikaw għal post fejn joqgħodu.
  - Persuni b'diżabilità jew membri tal-familja tagħhom għandhom id-dritt li jikru jew jixtru post fejn joqgħodu bl-istess mod b'hal nies oħra.
  - Min jikri jew ibiegħ postijiet ma jistax idum iżjed biex jaqdi persuni

b'dizabilità u membri tal-familja tagħhom milli jdum biex jaqdi nies oħra.

- Min jikri jew ibiegħ ma jistax ma jhallix persuni b'dizabilità jew membri tal-familja tagħhom jidhlu f'dak il-post.
- Min jikri jew ibiegħ postijiet ma jistax ikeċċi persuni b'dizabilità jew membri tal-familja tagħhom.
- Min ibiegħ jew jikri post ma jistax jagħmel regoli differenti lill-persuni b'dizabilità.
- Min jikri post irid iħalli lill-persuni b'dizabilità jew membri tal-familja tagħhom jagħmlu tibdil fil-post fejn joqgħod, sakemm
  - dawn jaqblu li jerġgħu jagħmlu l-post kif kien qabel sar it-tibdil, jekk huma jitolqu mill-post.
  - it-tibdil ikun jista' jsir.
  - ma joqogħdux nies oħra f'dak il-post

14b. Min jikri jew ibiegħ postijiet m'għandux għalfejn jagħmel dawn l-affarijiet jekk hu jew xi ħadd jiġi minnu joqgħod f'dak il-post jew se jmur joqgħod fih.

Min jikri jew ibiegħ postijiet m'għandux għax jagħmel dawn l-affarijiet jekk il-post jistgħu joqogħdu fih erba' persuni jew inqas.

14ċ. Jista' jiġri li biex persuna b'dizabilità toqgħod f'post irid isir ħafna tibdil li hu diffiċli biex tagħmlu. F'dak il-każ ma jkunx hemm għalfejn isir dan it-tibdil.

Is-6 Parti – Fejn Ma Tgħoddx Din il-Liġi

15. Jistgħu jsiru affarijiet differenti biex persuni b'diżabilità jkollhom l-istess ċans bħal nies oħra.

Persuni b'diżabilità jista' jkollhom servizzi jew affarijiet oħra li huma differenti minn ta' nies oħra u li jgħinuhom minħabba d-diżabilità tagħhom.

Dawn l-affarijiet jistgħu jsiru biex il-persuni b'diżabilità jkollhom l-istess drittijiet bħal nies oħra u jkunu jistgħu jkunu magħhom fuq ix-xogħol, fl-edukazzjoni, fil-postijiet fejn joqogħdu, meta jużaw servizzi jew jieħdu oġġett, fil-ħajja tal-post fejn joqogħdu.

16. Bħal ma jagħmlu nies oħra, persuni b'diżabilità jistgħu jħallsu ftit flus kull xahar lil kumpanija apposta (li jgħidulhom tal-insurance) biex jekk tigri xi haġa ħażina, huma jieħdu lura somma kbira tal-flus.

Imma l-kumpaniji tal-insurance jistgħu ma jagħtux dan is-servizz lil persuna b'diżabilità jekk ikun hemm ċans kbir (riskju) li din il-persuna se jkollha bżonn ħafna flus lura u wara ftit taż-żmien.

Biex ma jagħtux dan is-servizz lil persuna b'diżabilità, il-kumpaniji tal-insurance jridu juru li veru hemm dan iċ-ċans kbir (ir-riskju).

Il-kumpaniji tal-insurance jistgħu jsaqsu mistoqsijiet lill-persuni b'diżabilità, sakemm dawn il-mistoqsijiet ikollhom x'jaqsmu mas-servizz li jagħtu huma.

17. Hadd ma jista' juża din il-Liġi bi skuża biex imur kontra ordni tal-Qorti.
18. Jekk persuna jkollha marda li tittieħed jista' ma jkollhiex id-drittijiet kollha li hawn f'din il-Liġi.
19. In-nies jistgħu jagħtu donazzjoni lill-persuni b'diżabilità jekk jixtiequ. Huma jistgħu jagħzlu lil min jagħtu donazzjoni.

Ir- Raba' Taqsima

Kif Tkun Taf Li Tibdil Hu Diffiċli Biex Isir

- 20a. Persuna b'diżabilità jista' jkollha bżonn tibdil f'dawn l-affarijiet:
- il-mod kif tiegħu servizz;
  - il-mod kif tuża karozza tal-linja jew vettura oħra, vapur, ajruplan jew mod ieħor biex tivjaġġa;
  - il-mod kif tidhol go post u tagħmel użu minnu;
  - il-mod kif tikkomunika ma' haddieħor
  - il-mod kif ikollha għajnuna minn persuni oħra.

Wieħed irid jara li dan it-tibdil jista' jsir u li mhux diffiċli ħafna biex isir.

- 20b. Biex tkun taf jekk it-tibdil jistax isir jew jekk hux diffiċli ħafna biex isir, trid tara dawn l-affarijiet:
- kemm jiswa flus it-tibdil;
  - kemm għandu flus min irid jagħmel dan it-tibdil;

- jekk il-gvern jistax jgħin billi jhallas l-ispejjeż jew parti mill-ispejjeż hu.

Il-Ħames Taqsima

Il-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità

21a. Il-Prim Ministru għandu jagħmel Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità (jew KNPD). Il-Bord tal-KNPD ikun hemm fuqu mhux anqas minn 14-il membru. 7 minn dawn il-membri ikunu mill-Ministeri tal-Edukazzjoni, tax-Xogħol, tas-Saħħa, tad-Djar, tal-Finanzi, tal-Familja u tal-Affarijiet Soċjali. 7 oħra jkunu mill-għaqdiet li jaħdmu mal-persuni b'diżabilità.

21b. Minn dawn l-14-il membru, 7 jew iżjed iridu jkunu persuni b'diżabilità jew membri tal-familja ta' persuni b'diżabilità mentali. Kemm jista' jkun, għandu jkun hemm l-istess ammont ta' nisa u rġiel fuq il-Bord tal-KNPD.

21ċ. Il-Prim Ministru għandu jagħżel Chairman u Viċi Chairman mill-membri tal-KNPD. Wieħed minnhom irid ikun persuna b'diżabilità jew membru tal-familja ta' persuna b'diżabilità mentali.

22. Il-KNPD tiegħu għas-siebi il-bżonnijiet differenti ta' tfal, nisa u rġiel b'diżabilità billi tagħmel dawn l-affarijiet li ġejjin:

- tara l-affarijiet kollha li għandhom x'jaqsmu mad-diżabilità.
- tara x'inhuma l-bżonnijiet tal-persuni b'diżabilità, il-familji tagħhom u l-għaqdiet li jaħdmu magħhom u taħdem biex taqdi dawn il-bżonnijiet jew tgħid x'hemm bżonn isir;
- tara li d-dipartimenti u għaqdiet oħra tal-Gvern jaħdmu flimkien biex igħinu lill-persuni b'diżabilità u jagħmlu x-xogħol li l-Gvern jew il-KNPD stess igħidu li għandhom jagħmlu;
- iżżomm kuntatt ma' għaqdiet Maltin u barranin li jaħdmu mal-persuni b'diżabilità u ma' gruppi u persuni oħra, skont il-bżonn;
- tara li min jaħdem mal-persuni b'diżabilità jagħmel dan b'mod tajjeb;
- taħdem biex ma jibqax ikun hemm diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità;
- tara li n-nies jobdu din il-Liġi;
- meta persuna b'diżabilità tgħid li saret diskriminazzjoni kontrihha, tara x'għara u tipprova tneħhi din id-diskriminazzjoni;
- meta l-Ministru jgħid lill-KNPD fuq kwistjoni dwar diskriminazzjoni, il-KNPD tara x'għara u tiegħu deċiżjoni;
- tgħin lill-persuni b'diżabilità biex id-drittijiet tagħhom ikunu mħarsa. Hi tista' tgħin billi tipprovdi avukat;
- tara li din il-Liġi qed taħdem tajjeb u jekk ikun hemm bżonn xi tibdil tgħid lill-Ministru;

- tara li l-ligijiet ta' Malta ma jmorru kontra d-drittijiet tal-persuni b'diżabilità. Dan jgħodd għal-ligijiet li jeżistu diġa u anke ligijiet ġodda;
- tagħti servizzi li jkun hemm bżonn biex tagħmel xogħolha tajjeb;
- tagħmel studji dwar il-persuni b'diżabilità u ssaqsi mistoqsijiet biex tkun taf kemm qed jgħixu tajjeb.

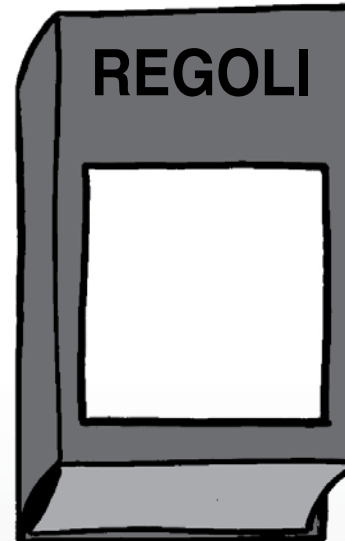
23. Il-KNPD tibda taħdem malli l-Prim Ministru jagħżel l-ewwel membri tal-Bord. Iĉ-Chairman jew il-Viĉi Chairman jidhru f'isem il-KNPD. Huma jistgħu wkoll jagħżlu lil xi hadd li jidher f'isimhom.

24a. Il-membri tal-Bord tal-KNPD idumu sentejn fuq il-Bord. Il-Prim Ministru jista' jerga jagħżilhom.

24b. Il-Prim Ministru jista' jgħid li xi hadd ma jibqax membru tal-Bord tal-KNPD jekk dan il-membru jagħmel waħda minn dawn l-affarijiet:

- ma jattendix il-laqgħat tal-Bord tal-KNPD għal sitt xhur mingħajr ma jkun hemm ftehim mal-KNPD li jista' jagħmel dan;
- ikollu hagna dejn jew ikun kiser xi liġi;
- ma jkunx jaf jagħmel xogħolu tajjeb;
- ikun intgħażel biex jidher f'isem ministeru jew għaqda u ma jibqax ma' dak il-ministeru jew dik l-għaqda.

25a. Biex issir laqgħa tal-Bord tal-KNPD irid ikun hemm mill-inqas 5 membri li wieħed minnhom ikun iĉ-Chairman jew il-Viĉi Chairman.

25b. Il-KNPD tista' tkompli taħdem anke jekk xi membru tal-Bord tal-KNPD ikun nieqes.

25ċ. Il-membri tal-Bord tal-KNPD jiddeċiedu billi jivvutaw. Jekk il-voti kontra u favur ikunu indaqs, jiddeċiedi ċ-Chairman. Jekk ma jkunx hemm, jiddeċiedi l-Viċi Chairman.

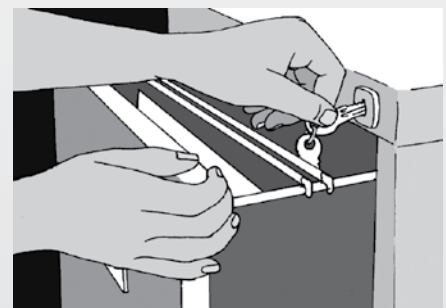
25d. Il-Bord tal-KNPD jista' jagħmel sottokomitat li fih ikun hemm grupp ta' nies li jiddeċiedu kif dawn għandhom jaħdmu.

26a. Il-KNPD għandu jkollha Direttur Eżekuttiv full time. Hu jaħdem kif jiddeċiedi l-Bord tal-KNPD bi ftehim mal-Ministru. Jekk id-Direttur Eżekuttiv ikun xi ħadd li jaħdem mal-Gvern, hu jkun jista' jmur lura għax-xogħol li kellu qabel mal-Gvern jekk ma jibqax Direttur Eżekuttiv tal-KNPD.

26b. Il-KNPD tista' timpjega staff skont kif tħoss li għandha bżonn, wara li tiddiskuti mal-Ministru. Il-pagi tal-istaff u l-kundizzjonijiet tax-xogħol tagħhom irid jaqbel magħhom il-Ministru.

26ċ. L-informazzjoni u d-dokumenti kollha li għandha l-KNPD iridu jinżammu b'mod kunfidenzjali biex ħadd ma jkun jista' jarahom jekk ma jkollux permess. Dan jgħodd għall-membri tal-Bord tal-KNPD u għal kull min jaħdem mal-KNPD.

27a. Il-KNPD tista' titlob lill-Prim Ministru biex jagħżel ħaddiema li jaħdmu mal-Gvern biex jibdew jaħdmu mal-KNPD.

27b. Dawn il-ħaddiema jistgħu ma jibqgħux mal-Gvern u jsiru ħaddiema tal-KNPD. Kull wieħed minn dawn il-ħaddiema jista' ma jibqax jaħdem mal-KNPD jekk tigr waħda minn dawn l-affarijiet:

- jekk il-ħaddiem jispiċċa mix-xogħol biex jieħu l-penzjoni;
- jekk jitlaq mix-xogħol;
- jekk il-Prim Ministru jgħid li m'għandux jibqa' jaħdem mal-KNPD.

27ċ. Jekk il-Prim Ministru igħid li ħaddiem m'għandux jibqa' mal-KNPD, hu jista' jagħżel lil xi ħaddieħor minfloku.

27d. Meta ħaddiem tal-Gvern ikun qed jaħdem mal-KNPD, hu jrid jimxi mar-regoli tal-KNPD u jaħdem skont kif tghidlu l-KNPD. Imma hu xorta jibqa' ħaddiem tal-Gvern.

27e. Meta ħaddiem tal-Gvern ikun jaħdem mal-KNPD hu xorta jkun jista' japplika għal xogħol ieħor mal-Gvern. Il-pagi u l-kundizzjonijiet tax-xogħol ta' dan il-ħaddiem ma jistgħux ikunu aghar minn dawk li kien ikollu kieku baqa' mal-Gvern. Dan il-ħaddiem jista' jieħu l-pensjoni u benefiċċji oħra li jagħti l-Gvern.

27f. Jekk ħaddiem tal-Gvern li jkun mal-KNPD japplika għal xogħol mal-Gvern, l-applikazzjoni tiegħu trid titqies daqs li kieku baqa' jaħdem mal-Gvern.

27g. Il-KNPD trid tħallas lill-Gvern parti mill-flus li jmorru għall-pensjonijiet ta' dawn il-ħaddiema.

27g. Il-KNPD tista' toffri lill-ħaddiema tal-Gvern biex isiru ħaddiema tal-KNPD u ma jiqbgħux ħaddiema tal-Gvern. Il-Prim Ministru jrid jaqbel ma' dan.

27għ. Jekk ħaddiem tal-Gvern isir ħaddiem tal-KNPD hu ma jibqax jitqies ħaddiem tal-Gvern. Il-pensjoni u benefiċċji oħra tiegħu jkunu skont il-paga li għandu mal-KNPD.

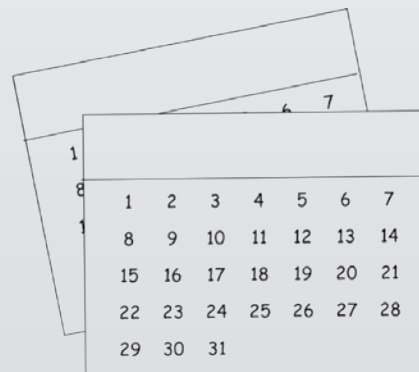
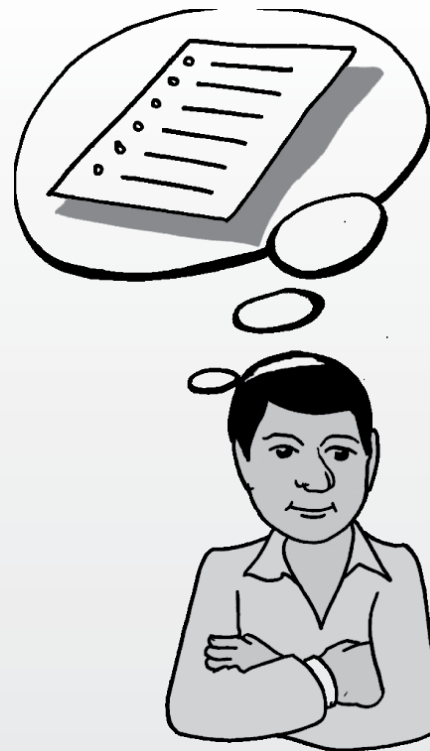
28. Mill-inqas sa Ottubru ta' kull sena, il-KNPD trid tgħid lill-Ministru dwar ix-xogħol li se tagħmel is-sena ta' wara u dwar kif se tonfoq il-flus. Jekk il-Ministru tal-Finanzi jaqbel, dawn jidhlu fil-baġit tal-Gvern.

29a. Il-KNPD trid iżżomm il-kontijiet tal-flus li ddaħħal u li tonfoq u kull sena tibgħat dawn il-kontijiet lill-Ministru.

29b. Irid ikun hemm persuna li jgħidulu awditur li jgħid li l-kontijiet tal-KNPD huma tajbin. Imma l-Ministru tal-Finanzi wkoll jista' jibgħat lil xi ħadd biex jara li l-kontijiet tal-KNPD huma tajbin.

29ċ. Il-KNPD dejjem iżżomm il-kontijiet tagħha mill-1 ta' Jannar sal-31 ta' Diċembru ta' kull sena.

30a. Kull sena, il-KNPD trid tikteb dwar xi tkun għamlet matul is-sena fi ktieb li jgħidulu Rapport Annwali. Dan ir-Rapport Annwali trid tagħtih lill-Ministru sal-31 ta' Marzu tas-sena ta' wara.

30b. Fir-Rapport Annwali jkun hemm miktub ix-xogħol li tkun għamlet il-KNPD biex tgħin lil tfal, nisa' u rgħiel b'diżabilità.

30ċ. Il-Ministru jrid jara li xahrejn wara li jkun rċieva r-Rapport Annwali mill-KNPD, jagħti kopja tar-Rapport lill-Membri tal-Parlament, flimkien mal-pjan ta' azzjoni tal-KNPD u l-pjan kif se tonfoq il-flus.

31. Il-KNPD ma għandiex tħallas taxxa fuq il-flus li ddaħħal.

Is-Sitt Taqsima

X'Għandha Tagħmel il-KNPD Jekk Xi Hadd Jgħid Li Hemm Diskriminazzjoni Kontra Persuni b'Diżabilità.

32a. Jekk il-KNPD taħseb li hemm diskriminazzjoni hi tista' taħdem biex tara x'għara.

32b. Xi hadd jista' jgħid lill-KNPD li jista' jkun li hemm diskriminazzjoni u l-KNPD tara x'għara. Dan ix-xi hadd jista' jkun persuna b'diżabilità jew membru tal-familja jew kuratur li jieħu ħsieb persuna b'diżabilità minflok il-ġenituri.

32ċ. Jekk il-KNPD tħoss li persuna għandha bżonn l-għajjnuna biex titkellem jew tikteb dwar każ ta' diskriminazzjoni, il-KNPD għandha tipprovdi l-għajjnuna lil dik il-persuna.

33a. Meta l-KNPD tara x'gara, il-Ministru għandu jgħid kif nies għandhom jagħtu informazzjoni li għandha bżonn il-KNPD. Il-Ministru għandu jgħid ukoll iż-żmien sa meta dawn in-nies iridu jagħtu l-informazzjoni u li dawn għandhom jagħtuha. Il-Ministru għandu jgħid kif il-KNPD tista' tiegħu passi bl-avukat tagħha meta tkun qed tagħmel investigazzjoni.

33b. Għandu jkun hemm miktub kif il-KNPD tista' tiegħu l-Qorti każ ta' diskriminazzjoni. Mhux il-KNPD biss tista' tiegħu każ il-Qorti. Anke persuni oħra jistgħu jagħmlu dan.

34. Jekk il-Qorti ssib li kien hemm diskriminazzjoni, hi tista' twaħħal multa sa €460.

Is-Seba' Taqsima

Affarijiet Oħra

35a. Il-Ministru jista' jgħid kif għandha taħdem din il-Liġi.

Il-Ministru jista' jgħid li xi hadd m'għandux għalfejn jimxi skont din il-Liġi għal ċertu ammont ta' żmien. Biex jagħmel dan, il-Ministru l-ewwel irid jiddiskuti mal-KNPD.

35b. Dak li jgħid il-Ministru jista' jkun li jgħodd għal ċertu ammont ta' żmien biss.

Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità
Ċentru Hidma Soċjali, Istitut Vincenzo Bugeia,
Triq Braille, Santa Venera, Malta
Telefown: +356 2148 7789, Fax: +356 2148 4609
Textel: +356 2144 65396, Indirizz-e: helpdesk@knpd.org

Għall-verżjoniji uffiċċjali tal-liġi ara s-sit www.knpd.org